

Allianssin asiantuntijalausunto valtionvarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaostolle valtion talousarviosta vuodelle 2025

Asia: HE109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Teema: TAE 2025 ja lasten & nuorten hyvinvointi

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry edistää nuorten osallisuutta yhteiskunnassa sekä kouluttaa, palvelee ja tuo yhteen järjestöissä, kunnissa ja seurakunnissa työtä tai vapaaehtoistyötä tekevät nuorisoalan toimijat. Allianssin jäsenenä on noin 150 nuorisojärjestöä ja muuta nuorisoalalla toimivaa yhteisöä - käytännössä kaikki Suomessa toimivat nuorisoalan järjestöt.

Eduskunnan valtionvarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaostolle.

Kiitämme jaostoa mahdollisuudesta lausua.

Nuorten hyvinvoinnin tukeminen on arvovalinta

Nuorten hyvinvointi ei ole vain nuorten asia, vaan se on keskeistä koko yhteiskunnan toimivuudelle ja kehitykselle. Suomalaisten nuorten heikentyvä hyvinvointi on ilmiö, jonka vaikutukset ulottuvat koko yhteiskuntaan ja sen tulevaisuuteen.

Nuorten pahoinvointi kasautuu yhä voimakkaammin, ja perhetausta määrittää usein nuorten mahdollisuuksia elämässä, vaikuttaen siihen, millaisilla eväillä he lähtevät rakentamaan tulevaisuuttaan. Poliittisilla päätöksillä voidaan kuitenkin luoda nuorille parempia mahdollisuuksia, ja näiden päätösten tulee perustua tutkittuun tietoon. Tämä vaatii selkeitä arvovalintoja, ennaltaehkäiseviä toimia ja pitkäjänteistä sitoutumista.

Nuoret ovat usein etulinjassa kohtaamassa yhteiskunnallisten muutosten ja kriisien vaikutukset, ja nämä vaikutukset voivat olla pitkäkestoisia ja arvaamattomia. Siksi nuorten hyvinvointi on paitsi yhteiskunnallinen vastuu myös investointi kestävään tulevaisuuteen.

Nuorten mielenterveyspalvelut

Hallitus on tunnistanut nuorten mielenterveyspalveluiden tilanteen ja olemme osittain optimistisia muun muassa hallituksen mallin mukaisen terapiatakuun käyttöönotosta. **Lasten ja nuorten terapiatakuu tulee kuitenkin laajentaa koskemaan nuorisolain mukaisesti kaikkia alle 29-vuotiaita.** Terapiatakuuta tulee kehittää vastaamaan alkuperäisen kansalaisaloitteen kirjauksia ja laajentaa koskemaan koko väestöä mahdollisimman pian. On lisäksi huomattava, että ilman lisäresursointia on myös varteenotettavana uhkana takuun ulkopuolelle jäävien

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry
Allianssi-talo, Asemapäällikönkatu 1, 00520 Helsinki
nuorisoala.fi
info@nuorisoala.fi

23-vuotiaiden ja sitä vanhempien nuorten aikuisten hoitopääsyjonojen piteneminen. Myös hoitotakuulainsäädännössä tehtävät muutokset tulevat tulevaisuudessa jakamaan nuorten ikäryhmän tarpeettomasti kahteen osaan, yli ja alle 23-vuotiaisiin.

Tutkimuksissa mielenterveyspalveluita tarvitsevat nuoret aikuiset tunnistetaan erityisenä ryhmänä, joiden palveluita on syytä kehittää. He tarvitsevat luottamukseen perustuvaa tukea, mutta jatkuvasti vaihtuvat ammattilaiset heikentävät tätä luottamusta. Nuorten aikuisten elämäntilanteiden moninaisuus on huomioitava, jotta palvelut voidaan räätälöidä yksilöllisesti heidän tarpeisiinsa. Myös 16–25-vuotiaiden nuorten mielenterveyden tukemisessa on merkittäviä haasteita. Pitkäjänteisyyden, saatavuuden ja saavutettavuuden ongelmat vaikeuttavat käytännössä kaikkien nuorten palvelutarpeisiin vastaamista.¹

Kelan järjestämän nuorten ammatillisen kuntoutuksen muutokset ja nuorten kuntoutusrahan ikärajan nosto

Nuorisoala suhtautuu hyvin kriittisesti esitykseen siitä, että Nuotti-valmennukseen osallistuvat eivät jatkossa olisi (poikkeustapauksia lukuunottamatta) oikeutettuja saamaan kuntoutusrahaa. Nuotti-valmennuksen aikaisessa kuntoutusrahaoikeudessa voidaan katsoa olevan kyse NEET-nuorten ja muiden syrjäytymisvaarassa olevien nuorten positiivisesta erityiskohtelusta ja siten sen säilyttäminen olisi perusteltua. Nuotti-valmennus ei kuitenkaan välttämättä jatkossa ole yhtä tehokasta, sillä toimeentulon turva on iso osa onnistunutta kuntoutusta. Oikeus kuntoutusrahaan on tutkimuksen mukaan motivoinut ja kannustanut nuoria hakemaan ja osallistumaan Nuotti-valmennukseen ja suorittamaan valmennus loppuun.

Nuotti-valmennus on nykymuodossaan hyvin tuloksellista ja nuorisoala haluaakin kyseenalaistaa, miksi toimivaa järjestelmää tulisi muuttaa? Kuntoutukseen osallistuneiden seurantatutkimuksen mukaan työkykynsä heikoksi kokevien määrä puolittui valmennuksen aikana ja työkykynsä hyväksi kokeneiden määrä kolminkertaistui. Nuorten toimiva kuntoutus on tärkeää sekä yhteiskunnalle että yksilölle itselleen.

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi esittää huolensa siitä, että kuntoutusrahaetuuksien alaikäraja nousee 18 vuoteen. Vuonna 2023 alaikäisiä kuntoutusrahan saajia oli lähes 10 000, eli esitetty muutos heikentää varsin monen nuoren kuntoutujan toimeentuloa. Valtaosalla taustalla oli mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriö.

Kuntoutuksen aikainen toimeentulo on isossa roolissa kuntoutuksen onnistumisessa, sillä kuntoutujien taloudellinen tilanne on kytköksissä elämän- ja arjenhallinnan tunteeseen, joka taas on kuntoutumista edistävä tekijä. Kuntoutusrahan onkin ajateltu kannustavan, motivoivan ja sitouttavan kuntoutujaa kuntoutumiseen. **Kuntoutusrahaoikeuden poistamisella voi myös olla negatiivisia vaikutuksia kuntoutukseen hakeutumiseen.**

Nuorisoala haluaa nostaa esiin, että nuorten kuntoutusta ollaan nyt muuttamassa samanaikaisesti monella eri tavalla. Kuntoutukseen pääsyn ehtoja tarkennetaan ja tiukennetaan, kuntoutusetuuksien ikärajaa nostetaan ja kuntoutuksen aikaista sosiaaliturvaa heikennetään ja

¹ Hästbacka, Noora; Lipponen, Oona; Aaltonen, Sanna; Pitkänen, Tuuli; & Karvonen, Sakari (2024). Nuorten mielen hyvinvoinnin vahvistaminen vaatii palvelujen priorisointia ja pitkäjänteistä arjen tukea (Tutkimuksesta tiiviisti 6/2024, Suomen sosiaalinen tila 1/2024). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

yhä useampi kuntoutukseen osallistuva joutuu kuntoutumaan toimeentulotuen varassa. **Näiden kaikkien toimien kokonaisvaikutuksia tulisi vielä tarkastella kokonaisuutena.**

Esityksiä on perusteltu säästösyillä, mutta nuorisoala haluaa muistuttaa, että nuorten syrjäytymisen aiheuttamat yhteiskunnalliset kustannukset ovat suuret. Esimerkiksi Valtiontalouden tarkastusvirasto on laskenut, että yksi syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle noin 1,2 miljoonaa euroa. Onkin vaarana, että nuorten kuntoutuksesta nyt haettavat säästöt tulevat vielä moninkertaisesti maksettavaksi. **Nuorisoala suhtautuukin kriittisesti siihen, millaista todellista säästöä yhteiskunnalle tuottaa se, että heikossa asemassa olevilta nuorilta heikennetään mahdollisuuksia kuntoutua, kouluttautua, päästä osaksi työelämää ja toimia aktiivisena jäsenenä osana yhteiskuntaa.**

Nuorten hyvinvointiin kohdistetut pienet miljoonat eivät ole riittäviä

On aina positiivista, jos nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn ohjataan lisärahoitusta. Lisärahoitusta varataan hallituksen talousarvioesityksessä sosiaali- ja terveysministeriön esityksen mukaisesti myös nuorten huumekuolemien ehkäisyyn (3,5 miljoonaa euroa), päihteitä ja väkivaltaa käyttävien sekä rikoksia tekevien nuorten palvelujen kehittämiseen (2,5 miljoonan euroa) ja lastensuojelun hybridimallin käynnistämiseen (0,5 miljoonaa euroa). Matalan kynnyksen mielenterveyspalvelujen saatavuuden parantamiseen ja mielenterveyden chat-palveluihin esitetään lisärahoitusta 2,5 miljoonaa euroa.

Arvioimme kuitenkin, että lapsiperheköyhyyden kasvaessa ja nuorten hyvinvoinnin jatkaessa laskuaan on epätodennäköistä, että näin pienillä korjaavilla toimilla voidaan ratkaista yleistä ja aiempaa useampaa nuorta koskettavia ongelmia – etenkin, kun samaan aikaan leikataan massiivisesti samoja palveluita jo tuottavilta sotejärjestöiltä.

Lopuksi

Kansakuntamme menestys riippuu siitä, miten meidän nuorillamme menee, todetaan hallitusohjelmassa. Nuoriin ja lapsiin kohdistuvat leikkaukset on pystyttävä välttämään nyt ja tulevaisuudessa, mikäli halutaan edistää nuorten pahoinvoinnin vähenemistä ja hyvinvoivien nuorten määrän kasvua.

Nuorisoala haluaa huomauttaa, että useiden vuoden 2025 talousarvioon liittyvien esitysten on arvioitu lisäävän nuorten toimeentulotuen tarvetta. Tämä on ongelmallista, sillä toimeentulotuki muodostaa nuorille merkittävän kannustin- ja byrokratialoukun. Toimeentulotuen tarpeen lisääminen on myös vastoin hallitusohjelmassa asetettua tavoitetta puolittaa toimeentulotuen saajien määrä. Nuorten sosiaaliturvaan tehtävien lukuisten muutosten vaikutuksia olisikin tarpeen arvioida myös kokonaisuutena, eikä vain erikseen jokaisen yksittäisen esityksen kohdalla.

Nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry haluaa muistuttaa, että nuoria koskevissa esityksissä tulisi nuorisolain perusteella kuulla nuoria itseään. Allianssi haluaa nostaa esiin myös erillisten nuorivaikutusten arvioinnin tärkeyden. Nuorivaikutusten vahvemmallalla arvioinnilla saataisiin selville lainsäädännön mahdolliset vaikutukset nuoriin erityisryhmänä. Nuorivaikutusten arvioiminen ennakoivasti parantaisi lainvalmistelun laatua ja varmistaisi, ettei tehtävillä päätöksillä aiheuteta yksilöille ja yhteiskunnalle kalliiksi tulevaa vahinkoa nuorten hyvinvoinnille.

Helsingissä 21.10.2024

Aleksi Sandroos
Puheenjohtaja

Anna Munsterhjelm
Toiminnanjohtaja

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry

Lisätiedot: Petra Pieskä, petra.pieska@nuorisoala.fi, 040 5855 392